

Załącznik do uchwały
Nr XLIII/398/09
Rady Miejskiej Wałbrzycha
z dnia 12 listopada 2009 roku

**GMINNY SYSTEM PROFILAKTYKI
I OPIEKI NAD DZIECKIEM I RODZINĄ
DLA MIASTA WAŁBRZYCHA
na lata 2009 - 2015**

WAŁBRZYCH 2009 rok

Spis treści

	Wstęp	3
I	Analiza problemów społecznych Wałbrzycha	4
II	Cel główny, cele operacyjne systemu, działania	5
II	Założenia systemu niezbędne do osiągnięcia głównych celów	7
III	Zasady sprawnego funkcjonowania systemu	7
IV	Gminne instytucje tworzące i realizujące system	8
	1 Miejski Ośrodek Pomocy Społeczne - wiodący realizator systemu	8
	2 Miejska Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych	9
	3 Placówki wsparcia dziennego	10
	4 Szkoły i przedszkola	11
	5 Straż Miejska	13
	7 Instytucje kultury i sportu	13
V	Instytucje i organizacje współtworzące system	14
	1 Policja	14
	2 Sąd i kuratorzy sądowi	15
	3 Placówki ochrony zdrowia	16
	4 Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie	18
	5 Organizacje pozarządowe	21
VI	Programy realizujące zadania systemu	21
VII	Procedury.....	22
VIII	Podsumowanie i wnioski	22

Wstęp

Podstawą do rozwiązywania problemów społecznych jest wsparcie rodziny w odbudowywaniu prawidłowych relacji rodzinnych oraz we właściwym wypełnianiu ról społecznych przez jej członków. Wsparcie rodziny powinno być w miarę możliwości wczesne i mieć charakter profilaktyczny, ochronny.

Priorytetem wspierania rodziny jest zapewnienie odpowiednich warunków rozwoju dzieci, młodzieży oraz kształtowania wartości i norm związanych z ich wychowaniem.

Rodzina, w pierwszej kolejności, powinna mieć możliwość samodzielnego zmierzenia się ze swymi problemami, co pozwala zwiększyć jej szansę na prawidłowe funkcjonowanie w środowisku oraz stymuluje aktywność własną, wyzwala potencjał i pozwala na uczenie się nowych umiejętności.

Udzielanie pomocy powinno doprowadzić do życiowego usamodzielnienia osób i rodzin poprzez przezwyciężanie trudnych sytuacji życiowych przy wykorzystaniu własnych zasobów oraz zasobów środowiska. Osoby i rodziny korzystające z pomocy społecznej są obowiązane do współdziałania w rozwiązywaniu ich trudnej sytuacji życiowej. Pomoc powinna być nakierowana na wykorzystanie zasobów własnych rodziny, na wsparcie osoby w rodzinie, w środowisku lokalnym przy wykorzystaniu m.in. grup samopomocowych, grup wsparcia, organizacji pozarządowych itp.

Wsparcie instytucjonalne powinno być udzielane w sytuacji, gdy osoba, jej otoczenie, rodzina, środowisko lokalne, staje przed problemami, których samodzielnie nie potrafi rozwiązać. W tych sytuacjach należy preferować formy wsparcia dziennego a w ostateczności wsparcia całodobowego.

Udzielana pomoc powinna służyć odbudowie i podtrzymaniu umiejętności uczestniczenia w życiu społeczności lokalnej i pełnieniu ról społecznych, w szczególności poprzez

- wzmocnienie i wyzwalamie zasobów tkwiących w rodzinach;
- wspieranie rodziców w ich funkcjach opiekuńczo – wychowawczych;
- poprawę bezpieczeństwa socjalnego rodzin;
- poprawę jakości życia rodzin zagrożonych ubóstwem i innymi problemami społecznymi;

- zapewnienie równego i sprawiedliwego dostępu do socjalnej, oświatowej i kulturalnej infrastruktury Gminy.

Podstawą prawną tworzenia Gminnego Systemu Profilaktyki i Opieki Nad Dzieckiem i Rodziną jest art.17 pkt 13 ustawy o pomocy społecznej z dnia 12 marca 2004 r. (tekst jednolity Dz. U. z 2008 roku, Nr 115, poz.728 z późniejszymi zmianami). Gminny system profilaktyki i opieki nad dzieckiem i rodziną został oparty o diagnozę problemów społecznych opisanych w Gminnej Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Miasta Wałbrzycha na lata 2004 – 2008 oraz na lata 2009 - 2015

W skład systemu wchodzi instytucje gminne i pozagminne, programy profilaktyczne realizujące zadania z zakresu profilaktyki i opieki nad dzieckiem i rodziną, procedury oraz stosowne przepisy prawne.

II. Analiza problemów społecznych Wałbrzycha.

W oparciu o diagnozę sytuacji społeczno-gospodarczej Wałbrzycha opisanej w Gminnej Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Miasta Wałbrzycha na lata 2004 -2008 oraz 2009-2015 zidentyfikowano następujące problemy społeczne:

- 1) **bezrobocie** wynikające z trudności z uzyskaniem pracy lub jej utrzymaniem, ze względu na brak lub niskie wykształcenie, brak zawodu lub posiadanie zawodu nieadekwatnego do potrzeb na lokalnym rynku pracy, nieumiejętność poszukiwania zatrudnienia, braku wiary we własne możliwości. Problem ten dotyczy osób po 50 roku życia, mało mobilnych, samotnie wychowujących dzieci, nadużywających alkoholu, w tym także kobiet, również osób niepełnosprawnych.
- 2) **opiekuńczo – wychowawcze** wynikające z wszelkiego rodzaju dysfunkcjonalności rodzin, w szczególności rodzin niepełnych i wielodzietnych, nadużywanie alkoholu, w tym także przez kobiety, uzależnienie od korzystania z pomocy społecznej .
- 3) niezdolność do samodzielnego funkcjonowania w środowisku, ze względu na brak lub niewystarczającą opiekę rodziny nad **osobami niepełnosprawnymi, długotrwanie chorymi, starszymi**. Zły stan zdrowia powodujący obciążenie budżetu kosztami leczenia i usług opiekuńczych, utrudniony dostęp do świadczeń medycznych,

- 4) nieprawidłowe funkcjonowanie w środowisku, ze względu na **zaburzenia psychiczne**, brak miejsc dziennego pobytu dla osób nimi dotkniętych,
- 5) problemy mieszkaniowe spowodowane brakiem mieszkań, nie regulowaniem opłat mieszkaniowych, a w związku z tym licznymi wyrokami o zadłużenie za czynsz oraz eksmisjami ze względu na utratę praw do lokali, samowolne zajmowanie lokali, nie opłacanie rachunków za energię, wodę, gaz, powodujące odcięcie dopływu mediów,
- 6) **przemoc i sytuacje kryzysowe**,
- 7) **uzależnienia od alkoholu i innych środków**, zły stan zdrowia spowodowany nadużywaniem,
- 8) **słaby dostęp do kultury sportu i rekreacji ogółu mieszkańców**, brak miejsc do spędzania czasu wolnego przez młodzież i dorosłych, ze względu na utrudniony dostęp do dóbr kultury oraz niskie dochody.

Wszystkie wymienione wyżej problemy prowadzą do wykluczenia społecznego.

I. Cel główny, cele operacyjne systemu, działania.

Celem głównym jest wzmocnienie potencjału rozwojowego rodziny w zakresie zaspokajania indywidualnych potrzeb jej członków, ochrony jej praw i podmiotowości, w działaniach systemowych, zapewniających minimalizowanie różnic, bezpieczeństwo socjalne i poprawę jakości życia.

Cele operacyjne systemu wynikają z celu głównego oraz z obszaru priorytetowego zawartego w Gminnej Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Miasta Wałbrzycha na lata 2009 – 2015.

Stworzenie systemu pomocy dziecku i rodzinie pozwalającego na utrzymanie i prawidłowe funkcjonowanie dzieci w rodzinie.

Cele operacyjne

- 1) Zapewnienie wsparcia rodzinie w odbudowie prawidłowych relacji oraz właściwym pełnieniu ról społecznych w szczególności rodzinom niepełnym i wielodzietnym;
- 2) Zapobieganie umieszczaniu dzieci poza rodziną naturalną;
- 3) Zapewnienie godnych warunków życia dzieciom z rodzin z dysfunkcjami opiekuńczo – wychowawczymi, w szczególności rodzinom z problemem alkoholowym;
- 4) Wczesna interwencja w przypadku braku możliwości pozostawiania dziecka w rodzinie.

Działania

- a) prowadzenie pracy socjalnej w celu wsparcia rodziny w przezwyciężaniu i niwelowaniu już istniejących deficytów, zaniedbań, problemów, jak również przeciwdziałanie demoralizacji i patologii w rodzinie,
- b) wsparcie finansowe rodziny w przetrwaniu trudnej sytuacji bytowej, zapobiegające jej wykluczeniu społecznemu, w tym pomoc finansowa oraz organizowanie dożywiania dzieci,
- c) pomoc w nauce oraz organizacji czasu wolnego dzieciom poprzez wolontariuszy działających w Centrum Wolontariatu w MOPS.
- d) utworzenie Ośrodka Wsparcia Rodziny, który będzie: diagnozował rodziny pod kątem deficytów w zakresie pełnienia ról rodzicielskich, wydolności opiekuńczo – wychowawczej, zaniedbań względem dzieci, prowadził profesjonalne poradnictwo dla rodzin z problemami opiekuńczo - wychowawczymi i dla rodzin zastępczych poprzez indywidualny kontakt, spotkania grupowe oraz udzielanie wsparcia, pomocy psychologicznej i pedagogicznej, prowadził treningi umiejętności opiekuńczo - wychowawczych i społecznych, wzmacniał poczucie odpowiedzialności za własną sytuację życiową, los dzieci, adekwatne postrzeganie swoich problemów oraz zmianę stylu wychowania dzieci i zwrócenie uwagi na ich indywidualne potrzeby i umiejętności w poszczególnych okresach rozwojowych, dostarczał wiedzę na temat prawidłowego wypełniania obowiązków rodziców, uczył budowania celów życiowych poprzez spożytkowanie własnych zasobów, wiedzy i umiejętności,
- e) wspieranie rodzin zastępczych w wypełnianiu ich funkcji rodzicielskich,

- f) stworzenie systemu przepływu informacji pomiędzy wszystkimi instytucjami działającymi w środowisku lokalnym, takimi jak: ośrodek pomocy społecznej, szkoły, placówki służby zdrowia, sądy itp., i ustalanie wspólnego planu działań w stosunku do rodziny,
- g) rozszerzanie funkcjonowania zespołów interdyscyplinarnych na rzecz rodziny w skład których wchodzi: pracownik socjalny, pedagog, kurator itp.,
- h) wspieranie działalności klubów młodzieżowych jako kontynuacja pracy świetlic, świadczących pomoc dla młodzieży pochodzącej z rodzin znajdujących się w trudnych sytuacjach życiowych.

II. Założenia systemu niezbędne do osiągnięcia głównych celów

- 1) Praca edukacyjno-wychowawcza z rodzinami - działania uprzedzające przed interwencyjnymi;
- 2) Poszanowanie suwerenności rodziny z jednoczesnym respektowaniem zasady nadrzędności praw dziecka;
- 3) Zasada pierwszeństwa udzielenia dziecku i rodzinie wsparcia dziennego przed formami całodobowymi;
- 4) Zasada wspierania rodziny, a nie jej wyręczenia;
- 5) Zasada kompleksowości w udzielaniu pomocy;
- 6) Zasada pomocniczości / wolontariat, organizacje pozarządowe, grupy samopomocowe/;
- 7) Uwzględnienie szczególnej roli pracownika socjalnego w diagnozowaniu środowiska rodzinnego i podejmowaniu pracy socjalnej z jednoczesnym przyjęciem zasady powzięcia odpowiedzialności za swoje działania przez inne uprawnione do świadczenia pomocy na rzecz rodziny – podmioty;

III. Zasady sprawnego funkcjonowania systemu

- 1) Precyzyjne określenie obszarów i sposobów działania osób, służb i instytucji uczestniczących w systemie.
- 2) Pozyskanie ponadlokalnych partnerów do realizacji zadań wynikających z programów i sponsorów;
- 3) Szybka wymiana informacji pomiędzy uczestnikami systemu;

- 4) Ustalenie adekwatnych sposobów działania,
- 5) Uwzględnienie wszystkich dysfunkcji i problemów dotyczących dzieci i ich rodziny,
- 6) Koordynacja działań,
- 7) Bezkolizyjne komunikowanie się służb pomocowych ze sobą,
- 8) Określenie poziomów odpowiedzialności za funkcjonowanie poszczególnych modułów systemu, jak i systemu jako całości,
- 9) Kompleksowość udzielanego wsparcia,
- 10) Monitorowanie funkcjonowania systemu .
- 11) Usprawnianie systemu poprzez coroczne wyznaczanie zadań naprawczych.

IV. Gminne instytucje tworzące i realizujące system

W skład instytucji gminnych tworzących system profilaktyki i opieki nad dzieckiem, wchodzi w szczególności:

1. Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej – wiodący realizator systemu.
 2. Miejska Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych.
 3. Placówki opiekuńczo-wychowawcze wsparcia dziennego /światlice/.
 4. Szkoły i przedszkola.
 5. Straż Miejska.
 6. Wałbrzyskie Centrum Zatrudnienia Socjalnego.
 7. Instytucje kultury i sportu.
- 1. Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Wałbrzychu** jest jednostką budżetową gminy wykonującą w jej imieniu zadania z zakresu pomocy społecznej. Dlatego też pełni niewątpliwą rolę w tworzeniu gminnego systemu profilaktyki i opieki nad dzieckiem i rodziną oraz w istotny sposób odpowiada za jego funkcjonowanie. Realizacja przedmiotowych zadań przebiega obecnie dwutorowo: przez wykonywanie pracy socjalnej przez pracownika socjalnego realizowanej przez Dział Pomocy Środowiskowej oraz przez świadczenie pomocy psychologicznej, terapeutycznej i pedagogicznej realizowanej przez Dział Profilaktyki Uzależnień i Interwencji Kryzysowej. W obecnym systemie Ośrodek

Pomocy Społecznej pełni rolę kluczową, koordynującą działania wszystkich służb działających w sferze społecznej.

Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej realizuje następujące zadania:

- przeprowadza wywiady środowiskowe, identyfikuje problemy dzieci i rodzin;
- sprawdza wszelkie zgłoszone sygnały dotyczące dysfunkcyjności w rodzinach;
- udziela pomocy materialnej /dożywianie dzieci, wyprawka szkolna, zasiłki celowe, inne/;
- przygotowuje plany pomocy: nawiązuje kontakty ze szkołą, kieruje do specjalistów rodzinnych, grup wsparcia;
- przygotowuje i podpisuje kontrakty socjalne z klientami pomocy społecznej uwzględniające ich pracę nad wyjściem rodziny z sytuacji kryzysowej i egzekwowaniem ustaleń kontraktu;
- kontaktuje klienta z innymi placówkami, instytucjami i osobami świadczącymi pomoc w różnych dziedzinach życia oraz monitoruje pomoc;

Ponadto, w ramach realizacji Programu Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, zajmuje się:

- prowadzeniem punktów konsultacyjnych i interwencyjno-konsultacyjnych dla osób będących w kryzysie (alkoholizm, narkomania, przemoc w rodzinie itp.);
- prowadzeniem poradnictwa psychologicznego, pedagogicznego, terapeutycznego i prawnego;
- udzielaniem klientom skierowanym przez pracownika socjalnego informacji i pomocy prawnej, psychologicznej, pedagogicznej, terapeutycznej;
- kierowaniem osób i rodzin do organizacji pozarządowych, poradni psychologiczno-pedagogicznej, poradni rodzinnych prowadzonych przy parafiach, celem zapewnienia długotrwałego wsparcia w wychodzeniu z kryzysu;
- współpracą z organizacjami pozarządowymi w organizowaniu różnorodnych form wspierania rodzin;

- udzielaniem pomocy i wsparcia pracownikom socjalnym w rozwiązywaniu problemów klientów i podejmowaniem działań przeciw tzw. wypaleniu zawodowemu pracowników socjalnych;
- organizowaniem sesji superwizyjnych, szkoleń i kursów pogłębiających wiedzę z różnych dziedzin;
- koordynowaniem interdyscyplinarnego modelu pomagania rodzinie.

2. Miejska Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych jest powoływana przez Prezydenta Miasta w oparciu o ustawę o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi. Do jej zadań należy m.in. inicjowanie działań w zakresie profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych oraz integracji społecznej osób uzależnionych od alkoholu. Do najważniejszych z nich należy udzielanie rodzinom, w których występują problemy alkoholowe, pomocy psychospołecznej i prawnej, a w szczególności ochrony przed przemocą w rodzinie.

3. Placówki opiekuńczo-wychowawcze wsparcia dziennego (środowiskowe świetlice opiekuńczo- wychowawcze i świetlice socjoterapeutyczne) działają na podstawie ustawy o pomocy społecznej, ustawy o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi oraz Rozporządzenia Ministra Polityki Społecznej z dnia 14 lutego 2005 r. w sprawie placówek opiekuńczo-wychowawczych. Ich głównym zadaniem jest objęcie dziecka z rodziny dysfunkcyjnej lub zagrożonej, działaniami wychowawczymi, opiekuńczymi, profilaktycznymi, edukacyjnymi oraz prowadzenie stałej pracy z rodziną dziecka. W Wałbrzychu prowadzone są następujące placówki opiekuńczo-wychowawcze wsparcia dziennego:

- środowiskowe świetlice socjoterapeutyczne prowadzą: zajęcia terapeutyczne, zajęcia lub oddziaływania korekcyjne, terapeutyczne, kompensacyjne, logopedyczne, indywidualne programy korekcyjne, udzielają pomocy w sytuacjach kryzysowych szkolnych, rodzinnych, rówieśniczych i osobistych w oparciu o diagnozę indywidualną dziecka i jego rodziny oraz zapewniają co najmniej jeden posiłek; a także

zapewniają wyposażenie w przedmioty potrzebne do zajęć oraz w miarę potrzeb odzież, obuwiu itp.

- środowiskowe świetlice opiekuńczo- wychowawcze udzielają pomocy w nauce, organizują czas wolny poprzez rozwój zainteresowań, zabawy i zajęcia sportowe, prowadzą stałą pracę z rodziną dziecka.
- Ośrodek profilaktyki dla dzieci i młodzieży realizuje zajęcia dla młodzieży w zakresie organizacji czasu wolnego, rozwoju zainteresowań, pracę z psychologiem i pedagogiem, stałą pracę z rodziną.

Świetlice socjoterapeutyczne

	Rejon	Podmiot prowadzący
1	Biały Kamień	Publiczna Szkoła Podstawowa nr 2
2	Piaskowa Góra	Publiczna Szkoła Podstawowa nr 37
3	Podzamcze	Publiczna Szkoła Podstawowa nr 21
4	Podzamcze	Publiczna Szkoła Podstawowa nr 28
5	Stary Zdrój	Publiczna Szkoła Podstawowa nr 30

Środowiskowe świetlice opiekuńczo- wychowawcze

	Rejon	Podmiot prowadzący
1	Biały Kamień	Zarząd Oddziału Powiatowego Towarzystwa Przyjaciół Dzieci
2	Rusinowa	Zarząd Oddziału Powiatowego Towarzystwa Przyjaciół Dzieci
3	Sobiećcin	Zarząd Oddziału Powiatowego Towarzystwa Przyjaciół Dzieci
4	Stary Zdrój	Zarząd Oddziału Powiatowego Towarzystwa Przyjaciół Dzieci
5	Śródmieście	Zarząd Oddziału Powiatowego Towarzystwa Przyjaciół Dzieci
6	Szczawienko	Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej
7	Glinik Nowy	Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej
8	Podzamcze	Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej
9	Piaskowa Góra	Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej
1	Śródmieście	Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej
1	Lubiechów	Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej
1	Poniatów	Zespół Szkolno-Przedszkolny Nr 1
1	Gaj	Zespół Szkolno-Przedszkolny Nr 2

	Nowe Miasto	Parafia p.w. MBNP
1	Podgórze	Palotyński Integracyjny Ośrodek Wsparcia Dziennego
1	Podgórze	Fundacja „Merkury”
1	Biały Kamień	Dolnośląskie Stowarzyszenie Osób Niepełnosprawnych
1	Biały Kamień	Caritas Diecezji Świdnickiej

4. **Szkoły i przedszkola** (w mniejszym stopniu przedszkola) są naturalnym, obok domu, środowiskiem dziecka i młodego człowieka. Tam odbywa się proces ich nauczania, ale i wychowania, kształtowania postaw i poglądów. W szkole dziecko spędza wiele godzin dziennie, dlatego też pełni ona bardzo istotną rolę w systemie profilaktyki i opieki nad dzieckiem i rodziną. Placówki oddziałują na dzieci i młodzież poprzez pracę dyrektorów, nauczycieli, wychowawców, pedagogów i psychologów szkolnych. Prowadzą oni odpowiednio zorganizowaną działalność wychowawczą, zapobiegawczą wobec uzależnień, organizują i udzielają uczniom pomocy psychologicznej i pedagogicznej.

Do najważniejszych zadań szkół i przedszkoli należą:

- rozpoznawanie i diagnozowanie środowiska ucznia, w tym pod względem zagrożeń związanych z uzależnieniem, przemocą domową i rówieśniczą;
- współpraca z rodzicami dzieci i młodzieży, a w szczególności zagrożonych uzależnieniami;
- organizowanie i udzielanie pomocy psychologiczno-pedagogicznej uczniom, ich rodzicom, nauczycielom;
- podejmowanie działań interwencyjnych w sytuacjach kryzysowych (uzależnienia, krzywdzenie dzieci, naruszenie prawa przez uczniów);
- podejmowanie działań wspierających wobec dzieci i młodzieży zagrożonych uzależnieniami, rozwijanie poczucia własnej wartości, motywowanie do aktywności rozwijającej zainteresowania i umiejętności psychospołeczne;
- współpraca z instytucjami działającymi w sferze opieki nad dzieckiem i rodziną: Miejskim Ośrodkiem Pomocy Społecznej, Policją, zakładem opieki zdrowotnej, organizacjami pozarządowymi, innymi podmiotami;

- współdziałanie z poradniami psychologiczno- pedagogicznymi, poradniami zdrowia psychicznego i innymi działającymi na rzecz rozwijania zdrowia psychicznego dzieci i młodzieży.

W systemie profilaktyki i opieki nad dzieckiem i rodziną zadaniem szczególnym szkół i przedszkoli jest zapewnienie małym dzieciom, uczniom, ich rodzicom, nauczycielom odpowiednio zorganizowanej pomocy psychologiczno-pedagogicznej. Działania wszystkich podmiotów muszą być skorelowane, warunkiem jest sprawna wymiana informacji dotyczących podopiecznego.

5. **Straż Miejska** oprócz swojej statutowej działalności polegającej na ochronie spokoju i porządku w miejscach publicznych prowadzi w wałbrzyskich placówkach oświatowych program profilaktyczno-edukacyjny pn. „Z nami bezpieczniej”. Zgodnie z programem odbywają się spotkania w poszczególnych klasach szkół podstawowych i gimnazjalnych dotyczące m.in. szkodliwości używania alkoholu, zażywania narkotyków i innych używek Organizuje turnieje i konkursy dla dzieci i młodzieży. Spotyka się z dziećmi i młodzieżą w szkołach oraz w środowisku.. Spotyka się z rodzicami. W okresie ferii zimowych i wakacji organizuje m.in. spotkania w środowiskowych i świetlicach opiekuńczo-wychowawczych, w świetlicach socjoterapeutycznych w placówkach edukacyjnych,
6. **Instytucje kultury i sportu** W ofercie instytucji kultury i sportu jest szereg przedsięwzięć adresowanych do mieszkańców miasta – zarówno do młodzieży jak i całych rodzin. Do tradycji przeszły już takie inicjatywy jak lato i zima z OsiR-em. lato i zima z WOK-iem. Powiatowa i Miejska Biblioteka Publiczna „Biblioteka Pod Atlantami” realizuje programy pn. „Dziecko ma prawo być dzieckiem- działalność biblioteki publicznej na rzecz przeciwdziałania zachowaniom destrukcyjnym oraz „Świat moich marzeń”.

Zadania z zakresu krzewienia i upowszechniania kultury realizują w gminie następujące jednostki: gminne - Wałbrzyski Ośrodek Kultury, Muzeum w Wałbrzychu, Zespół Pieśni i Tańca „Wałbrzych”, Park Wielokulturowy „Stara Kopalnia”, Biuro Wystaw Artystycznych „Zamek Książ”, Powiatowa i Miejska Biblioteka Publiczna „Biblioteka Pod Atlantami”, powiatowe – Teatr Lalki i Aktora, samorządu wojewódzkiego – Teatr Dramatyczny im. Jerzego Szaniawskiego, Filharmonia Sudecka. Na terenie gminy funkcjonują trzy kina – „Apollo”, „Piaskowa Góra” i „Zorza”. Ponadto działalność kulturalną prowadzą organizacje pozarządowe: Dom Bretanii, Wałbrzyskie Towarzystwo Muzyczne im. Henryka Wieniawskiego, Civitas Christiana, Fundacja Aktywizacji i Rozwoju Obszarów Wiejskich oraz Małych Miast „Nasze Sudety”.

Zadania z zakresu sportu i rekreacji realizowane są przez Ośrodek Sportu i Rekreacji na następujących obiektach: dwie hale sportowo-widowiskowe, basen kąpielowy, stadiony sportowe, kompleks sportowy „Nowe Miasto”, Centrum Aktywizacji Dzieci i Młodzieży „Skatepark”. Na terenie gminy funkcjonuje 41 klubów sportowych, działających w następujących dziedzinach: kolarstwo, kolarstwo szosowe, zapasy, ratownictwo, sport motorowy, podnoszenie ciężarów, szachy, piłka nożna, jeździectwo, wspinaczka, lekka atletyka, modelarstwo, strzelectwo, tenis ziemny, tenis stołowy, siatkówka, koszykówka, karate, aikido, pływanie, kulturystyka.

V. Instytucje pozagminne i organizacje współtworzące i realizujące system

Na terenie gminy funkcjonuje szereg instytucji, które swoim działaniem wpisują się w Gminny System Profilaktyki i Opieki Nad Dzieckiem i Rodziną. Należą do nich, w szczególności: Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie, policja, sąd i kuratorzy sądowi, prokuratura, placówki ochrony zdrowia, Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna, placówki oświatowe, całodobowe placówki opiekuńczo-wychowawcze, Ośrodek Adopcyjno-Opiekuńczy.

System uzupełniają organizacje pozarządowe, które poprzez tworzenie placówek wsparcia, placówek opiekuńczo-wychowawczych, realizowanie programów

z zakresu profilaktyki i opieki nad dzieckiem i rodziną, prowadzenie akcji charytatywnych – współtworzą gminny system.

1. **Policja** – do jej najważniejszych zadań należą m.in.: ochrona życia i zdrowia ludzi oraz mienia przed bezprawnymi zamachami naruszającymi te dobra, ochrona bezpieczeństwa i porządku publicznego, inicjowanie i organizowanie działań mających na celu zapobieganiu popełnianiu przestępstw i wykroczeń oraz zjawiskom kryminogennym i współdziałanie w tym zakresie z organami państwowymi, samorządowymi i organizacjami społecznymi, wykrywanie przestępstw i wykroczeń oraz ściganie ich sprawców.

Przestępczość i kolizje z prawem, uzależnienia są niestety, także udziałem młodzieży- uczniów szkół gimnazjalnych, ponadgimnazjalnych, młodzieży nie uczącej się, bezrobotnej. Do nich kieruje Policja swoje działania profilaktyczne poprzez:

- przygotowywanie i realizowanie programów edukacyjnych zapobiegających demoralizacji, przestępczości,
- zaznajamianie z problematyką zapobiegania patologiom dzieci, młodzież, rodziców i nauczycieli, podejmowanie stosownej współpracy ze szkołami i innymi placówkami zajmującymi się sprawami młodzieży,
- kierowanie spraw osób nieletnich do sądów,
- monitorowanie zagrożenia młodzieży demoralizacją,
- rozpoznawanie środowisk rodzin dysfunkcyjnych,
- podejmowanie interwencji w sytuacji stosowania przemocy, współpraca z pracownikiem socjalnym.

Przy wykonywaniu swoich zadań ustawowych Policja współpracuje z Gminą i jej instytucjami.

2. **Sądy i kuratorzy sądowi** pełnią bardzo ważną rolę w gminnym systemie profilaktyki i opieki nad dzieckiem i rodziną. Realizują zadania mające charakter wychowawczo-resocjalizacyjny, diagnostycznych, profilaktyczny i kontrolny,

związane z wykonywaniem orzeczeń sądu. Instytucja kuratora sądowego jest ogniwem współtworzącym system.

Kuratorzy sądowi wykonujący orzeczenia w sprawach karnych są kuratorami dla dorosłych, a kuratorzy wykonujący orzeczenia w sprawach rodzinnych i nieletnich są kuratorami rodzinnymi. Powierzenia kuratorowi sądowemu sprawowania nadzoru nad podopiecznym dokonuje sąd.

Do najistotniejszych zadań kuratora rodzinnego należy

:

- nawiązanie kontaktu z podopiecznym, zaznajomienie się z aktami sprawy i wszystkimi niezbędnymi źródłami informacji jego dotyczącymi, przeprowadzenie wywiadu środowiskowego;
- pouczenie podopiecznego o prawach i obowiązkach wynikających z orzeczenia sądu oraz ustalenie sposobu i terminu ich realizacji;
- planowanie oddziaływań opiekuńczo -wychowawczych i profilaktyczno-resocjalizacyjnych;
- współpraca w tym zakresie z rodziną podopiecznego;
- świadczenie pomocy w organizowaniu nauki, pracy, czasu wolnego, a także w rozwiązywaniu trudności życiowych;
- kontrolowanie zachowania podopiecznego;
- współdziałanie z organizacjami, instytucjami, stowarzyszeniami i innymi podmiotami, w celu udzielenia pomocy podopiecznym;
- przygotowywanie sądowi sprawozdań z nadzoru.

Zawodowy kurator rodzinny wykonując powyższe obowiązki i uprawnienia w zakresie nadzoru nad podopiecznymi, posiada również ustawowy obowiązek kontrolowania prawidłowości i efektywności sprawowania nadzorów oraz innych czynności zleconych sądowym kuratorom społecznym, przedstawicielom stowarzyszeń i organizacji, a także, w uzasadnionych przypadkach, zgłasza sądowi potrzebę wystąpienia do właściwej instytucji o zmianę przedstawiciela wyznaczonego do wykonywania czynności związanej z nadzorem. Kurator rodzinny sygnalizuje także jednostkom organów nadrzędnych i instytucji państwowych, organów samorządu terytorialnego oraz organom statutowym

stowarzyszeń i organizacji przypadki bezzasadnej odmowy udzielenia kuratorowi sądowemu żądanej pomocy.

3. Placówki ochrony zdrowia zarówno publiczne jak i niepubliczne, realizujące świadczenia zdrowotne z zakresu podstawowej opieki zdrowotnej i specjalistycznej, są instytucjami współtworzącymi gminny system profilaktyki i opieki nad dzieckiem i rodziną. W placówkach tych ogniskują się najróżniejsze problemy zdrowotne dzieci i rodziców a lekarze i pielęgniarki bywają pierwszymi osobami identyfikującymi ślady przemocy wobec dzieci lub innych członków rodziny. Placówki te sprawują też, wspólnie z pielęgniarkami szkolnymi, profilaktyczną opiekę zdrowotną nad dziećmi i młodzieżą.

Świadczenia zdrowotne służą zachowaniu zdrowia, zapobieganiu chorobom i ich wczesnemu wykrywaniu i obejmują:

- propagowanie zachowań prozdrowotnych, w szczególności poprzez zachęcanie do indywidualnej odpowiedzialności za własne zdrowie;
- wczesną, wielospecjalistyczną i kompleksową opiekę nad dzieckiem zagrożonym niepełnosprawnością lub niepełnosprawnym;
- profilaktyczne badania lekarskie w celu wczesnego rozpoznania chorób, ze szczególnym uwzględnieniem chorób układu krążenia oraz chorób nowotworowych;
- promocję zdrowia i profilaktykę, w tym profilaktykę stomatologiczną obejmującą dzieci i młodzież do ukończenia 19 roku życia;
- prowadzenie badań profilaktycznych obejmujących kobiety w ciąży, w tym badań prenatalnych zalecanych w grupach ryzyka i u kobiet powyżej 40 roku życia oraz profilaktyki stomatologicznej;
- profilaktyczną opiekę zdrowotną nad dziećmi i młodzieżą w środowisku nauczania i wychowania;
- wykonywanie szczepień ochronnych;
- wykonywanie badań z zakresu medycyny sportowej obejmujących dzieci i młodzież do ukończenia 21 roku życia uprawiających sport amatorski.

Powyższy katalog działań ustala ustawa z dnia 27 sierpnia 2004 r. o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych (tekst jednolity Dz. U. z 2008 roku Nr 164, poz.1027, z późn. zm.), zaś problematykę profilaktycznej opieki zdrowotnej nad dziećmi i młodzieżą objętymi obowiązkiem szkolnym i obowiązkiem nauki oraz kształcącymi się w szkołach ponadgimnazjalnych do ukończenia 19 roku życia określa rozporządzenie Ministra Zdrowia z dnia 22 grudnia 2004 r. w sprawie zakresu i organizacji profilaktycznej opieki zdrowotnej nad dziećmi i młodzieżą (Dz. U. z 2007 roku Nr 56, poz.379). W nim też zamieszczone są najważniejsze świadczenia zakładów opieki zdrowotnej w dziedzinie profilaktyki zdrowotnej wobec dzieci i młodzieży, m.in.:

- wykonywanie testów przesiewowych;
- postępowanie diagnostyczne w przypadku stwierdzenia w testach przesiewowych wad rozwojowych lub innych dysfunkcji organizmu;
- indywidualna ocena stanu zdrowia i rozwoju uczniów;
- kwalifikowanie do zajęć wychowania fizycznego i sportu szkolnego, zdrowotnej gotowości szkolnej uczniów;
- badania stomatologiczne oraz profilaktyka próchnicy zębów i ortodontyczna;
- udzielanie pomocy w przypadkach nagłych zachorowań, urazów i zatruc;
- obowiązkowe szczepienia ochronne;
- edukacja zdrowotna i promocja zdrowia.

Zakres świadczeń odnoszących się do innych grup społecznych / kobiet w ciąży, dzieci do 6. roku życia, osób zagrożonych genetycznie chorobami nowotworowymi/ zawiera Rozporządzenie ministra zdrowia z dnia 21 grudnia 2004 r. w sprawie zakresu świadczeń opieki zdrowotnej, w tym badań przesiewowych, oraz okresów, w których te badania są przeprowadzane /Dz. U. Nr 276, poz. 2740/.

4. Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie, koordynuje działalność całodobowych placówek opiekuńczo-wychowawczych, domów dziecka, ośrodków szkolno-wychowawcze i socjoterapeutycznych, specjalnych ośrodków szkolno-wychowawczych, pogotowia opiekuńczego, Ośrodka Adopcyjno-Opiekuńczego.

Sieć w/w placówek jest powiązana z tworzonym gminnym systemem profilaktyki i opieki nad dzieckiem i rodziną poprzez m.in. procedury umieszczania dziecka w placówkach całodobowych oraz konieczność zapewnienia przez gminę terapii rodzinnej dla rodziców dzieci przebywających w placówkach stacjonarnych w celu niezwłocznego podjęcia na nowo ról rodzicielskich po powrocie dzieci do domu.

Placówki opiekuńczo-wychowawcze są instytucjami sprawującymi opiekę nad dziećmi pozbawionymi opieki własnej rodziny w sytuacji określonej prawem, tj. w sytuacji, gdy ze względu na ochronę dobra dziecka sąd opiekuńczy podjął decyzję o ograniczeniu, zawieszeniu lub pozbawieniu władzy rodzicielskiej lub, gdy w przypadku śmierci rodziców niezbędne jest zapewnienie opieki kompensującej brak możliwości wychowania się w naturalnym środowisku rodzinnym. Zakres i czas trwania opieki dostosowany jest do sytuacji prawnej, rodzinnej, psychologicznej, zdrowotnej i materialnej dziecka i może mieć charakter opieki całkowitej lub doraźnej.

- **domy dziecka** sprawują opiekę całkowitą nad dziećmi i młodzieżą osieroconą w wieku do 18 lat oraz opiekę częściową w uzasadnionych przypadkach, podyktowanych sytuacją szkolną lub losową. W Wałbrzychu opiekę taką sprawują następujące placówki opiekuńczo- wychowawcze:
- **Dom Małego Dziecka** świadczy usługi w zakresie opieki całkowitej nad dziećmi osieroconymi. Głównym celem działalności opiekuńczej placówki jest zapewnienie każdemu dziecku zaspokojenia potrzeb biologicznych, zdrowotnych i emocjonalnych oraz działania w zakresie przywrócenia możliwości wychowywania się tych dzieci w rodzinie własnej, rodzinie adopcyjnej czy rodzinie zastępczej. Wychowanek może korzystać z tej formy opieki do trzeciego roku życia. Domy dziecka mają za zadanie zaspokojenie potrzeb egzystencjalnych, edukacji stosownej do wieku dziecka i dbanie o prawidłowy rozwój psychofizyczny wychowanków. Zadaniem domów małego dziecka jest także działanie na rzecz powrotu wychowanków do rodziny własnej, ewentualnie umieszczenie ich w rodzinie adopcyjnej lub zastępczej, a tam, gdzie nie jest to możliwe, doprowadzenie wychowanka do dorosłości i usamodzielnienia.

- Ośrodek Adopcyjno-Opiekuńczy** jest placówką, której zadaniem jest: pozyskiwanie osób zgłaszających gotowość przysposobienia dziecka oraz kandydatów przygotowanych do wykonywania funkcji rodziny zastępczej lub prowadzenia placówki rodzinnej, gromadzenie informacji o dzieciach, które mogą być przysposobione, przeprowadzanie badań pedagogicznych i psychologicznych oraz wywiadów środowiskowych dotyczących osób zgłaszających wolę przysposobienia dziecka, założenia rodziny zastępczej bądź prowadzenia placówki rodzinnej, szkolenie i kwalifikowanie osób i kandydatów do ról wskazanych wyżej oraz przygotowanie członków ich rodzin do przyjęcia dziecka, wydawanie zaświadczeń kwalifikacyjnych stwierdzających ukończenie szkolenia przez kandydatów zgłaszających gotowość do pełnienia funkcji rodziny zastępczej w/g wzoru stanowiącego załącznik do rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 30 września 2005 roku w sprawie ośrodków adopcyjno-opiekuńczych (Dz. U. Nr 205 poz. 1701 z późniejszymi zmianami), a także: dobór rodziny adopcyjnej ze względu na potrzeby dziecka, wydawanie opinii osobom zgłaszającym gotowość do prowadzenia rodzinnej opieki zastępczej co do posiadania odpowiedniego przygotowania, współpraca z sądami, w szczególności powiadamianie sądów o okolicznościach uzasadniających wszczęcie postępowania opiekuńczego i opiniowanie w sprawach o umieszczenie dzieci w rodzinie adopcyjnej, zastępczej lub placówce rodzinnej itd;.

Wykaz placówek powiatu wałbrzyskiego nadzorowanych przez Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Wałbrzychu

	Nazwa jednostki	Adres
1	Dom Małego Dziecka	ul. Adama Asnyka 13, Wałbrzych
2	Dom Dziecka	ul. Stanisława Moniuszki 118, Wałbrzych
	• Grupy interwencyjne	ul. Stanisława Moniuszki 118, Wałbrzych
	• Grupa socjalizacyjna	ul. Stanisława Moniuszki 118, Wałbrzych
	• Grupa socjalizacyjna „Rodzinka”	ul. Wrocławska 115, Wałbrzych
	• Grupa socjalizacyjna „Promyczek”	ul. Św. Kingi 4, Wałbrzych

3	Dom Dziecka	ul. Chojnowska, Jedlina Zdrój
	• Grupa usamodzielniania	ul. Kłodzka, Jedlina Zdrój
4	Dom Dziecka Catharina	Nowe Siodło 73 a, Mieroszów
5	Warsztaty Terapii Zajęciowej	ul. Nałkowskiej 4a, Wałbrzych
6	Warsztaty Terapii Zajęciowej	ul. Ogrodowa 5a, Wałbrzych
7	Warsztaty Terapii Zajęciowej	pl. Bohaterów Pracy, Wałbrzych
8	Powiatowy Środowiskowy Dom Samopomocy	ul. Ogrodowa 2a, Wałbrzych
9	Ośrodek Adopcyjno - Opiekuńczy	ul. Limanowskiego 9, Wałbrzych
10	Dom Pomocy Społecznej	ul. Zachodnia 17, Wałbrzych
11	Ośrodek Interwencji Kryzysowej Specjalistyczny Ośrodek Wsparcia	ul. Ogrodowa 2a, Wałbrzych Placówki działają w strukturze PCPR

5. Organizacje pozarządowe - w Wałbrzychu jest zarejestrowanych i działa kilkadziesiąt organizacji pozarządowych. Rodzaj działalności określają ich statuty, głównie jest to obszar pomocy społecznej. Nawiązanie ściślejszej współpracy leży w interesie miasta, bowiem niektóre zadania publiczne samorządu mogą być zlecane tym organizacjom i realizowane lepiej i taniej. Warunki ku temu stworzyła ustawa z dnia 24 kwietnia 2003 roku o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie (Dz. U. Nr 96 poz. 873 z późniejszymi zmianami).

Udział tych organizacji w systemie profilaktyki i opieki nad dzieckiem i rodziną jest uzależniony od ich oferty.

Organizacje pozarządowe mogą:

- tworzyć i prowadzić ośrodki wsparcia dziennego i całodobowego dla osób dotkniętych przemocą, bezdomnością lub innymi dysfunkcjami;
- realizować programy profilaktyczne z grupami osób zagrożonych dysfunkcjonalnością, bądź nią dotkniętych;
- organizować doraźne akcje pomocowe;
- prowadzić doradztwo, grupy wsparcia,

VI. PROGRAMY REALIZUJĄCE ZADANIA SYSTEMU

Przedstawione powyżej instytucje uczestniczą w systemie poprzez wykonywanie swoich zadań statutowych. Oprócz jednak działań "stałych",

powtarzalnych, muszą istnieć takie mobilne instrumenty, które będą oddziaływać w sposób doraźny, ściśle ukierunkowany na rozwiązanie danego problemu w danej grupie ryzyka. Są to projekty "miękkie", czyli programy profilaktyczne. Zaletą jest ich różnorodność, specyfika i mnogość.

Sprawą bardzo ważną jest jednak podporządkowanie ich przyjętym przez samorząd terytorialny celom koniecznym do osiągnięcia oraz zastosowanym metodom i standardom.

Bardzo ważną rolę spełnia realizowany od 2005 roku gminny program profilaktyki zachowań problemowych dzieci i młodzieży. Uczestniczą w nich m.in. nauczyciele, pedagodzy, organizacje pozarządowe, rodzice itd. Program podlega ciągłym modyfikacjom, do udziału w nim zapraszane są kolejne podmioty. Jego istotnym zadaniem jest m.in. wyznaczanie kierunków działań w zakresie profilaktyki i opieki nad dzieckiem i rodziną.

VII. PROCEDURY

System profilaktyki i opieki nad dzieckiem i rodziną powinien funkcjonować sprawnie. Każdy jego element musi być wyposażony w odpowiednie możliwości prawne i logistyczne do wykonywania swej misji, a także musi mieć ściśle określony poziom i obszar odpowiedzialności za podejmowane działania. Wobec różnorodnych dysfunkcyjności, sytuacji zagrożeń, itp. istnieje konieczność „rozpisania” sposobu załatwiania poszczególnych spraw na procedury.

Dla większości zadań i kompetencji tworzących System Profilaktyki i Opieki Nad Dzieckiem i Rodziną dla Miasta Wałbrzycha na lata 2009 – 2015 procedury ich realizacji określają przepisy ustaw. Inne są opracowywane z odpowiednimi partnerami. Szczególnie są one potrzebne pracownikom socjalnym, będącymi centralnym ogniwem systemu.

VIII. PODSUMOWANIE I WNIOSKI

Gminny system profilaktyki i opieki nad dzieckiem i rodziną składa się z: instytucji tworzących go, czyli statutowo wykonujących zadania z nim związane, instytucji pozagminnych, współtworzących system, programów realizujących zadania związane z profilaktyką i opieką nad dzieckiem i rodziną, procedur opisujących poszczególne zadania oraz przepisów prawnych.

Gminny system profilaktyki i opieki nad dzieckiem i rodziną nie jest procesem zamkniętym, systematycznie ulega zmianom, doskonaleniu, rozszerzaniu ilości partnerów. Spowodowane jest to zarówno zmieniającymi się uwarunkowaniami społecznymi jak i zmieniającymi się przepisami prawnymi.

Ponieważ z w/w powodów system musi być modyfikowany, wiodący realizator będzie przedkładał, nie częściej niż raz w roku, informację z jego realizacji Komisjom Rady Miejskiej Wałbrzycha.